

ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФАКУЛЬТЕТ СУСПІЛЬНИХ НАУК
Кафедра соціології та соціальної роботи

«ЗАТВЕРДЖЕНО»
Декан факультету суспільних наук
Остапець Ю.О./
« 02 » _____ 2021 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ІСТОРІЯ ТА КУЛЬТУРА УКРАЇНИ

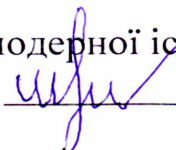
Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський)
Галузь знань	23 Соціальна робота
Спеціальність	231 Соціальна робота
Освітня програма	Соціальна робота
Статус дисципліни	Обов'язкова
Мова навчання	Українська

Ужгород – 2021

Робоча програма навчальної дисципліни «Історія та культура України» для здобувачів вищої освіти галузі знань 23 «Соціальна робота» спеціальності 231 «Соціальна робота» освітньої програми «Соціальна робота».

Розробник: Кічера Віктор Васильович, кандидат історичних наук, доцент кафедри модерної історії України та зарубіжних країн.

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри *модерної історії України та зарубіжних країн* протокол № 11 від «29» червня 2021 р.

Завідувач кафедри модерної історії України та зарубіжних країн /Шніцер І.О./

Схвалено науково-методичною комісією факультету суспільних наук протокол № 8 від «01» липня 2021 р.

Голова науково-методичної комісії Попадич О.О.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 3	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 90	1	1
Кількість модулів – 2	Семестр:	
Тижневих годин для денної форми навчання:	1	1
аудиторних – 3	Лекції:	
самостійної роботи студента – 46	24	12
	Практичні (семінарські):	
	20	–
Вид підсумкового контролю: залік	Лабораторні:	
Форма підсумкового контролю: усна	Самостійна робота:	
	46	78

2. МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Основна навчальна і виховна мета дисципліни «Історія та культура України» полягає у створенні умов для свідомої орієнтації молодого людини у сучасному світі, суспільстві, формування у неї відповідної активної соціальної та громадської позицій, підвищенні рівня духовної культури, культури спілкування і діяльності для сприяння їх соціалізації, активному включенню в соціально-політичне та економічне життя суспільства, підготовці до майбутньої професійної діяльності.

Відповідно до освітньої програми, вивчення дисципліни сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

- здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу на основі логічних аргументів та перевірених фактів (ЗК-1);

- здатність вчитися і бути сучасно навченим, до самоосвіти, постійного підвищення кваліфікації (ЗК-4);

- розуміння причинно-наслідкових зв'язків розвитку суспільства і уміння їх використовувати у професійній діяльності та всебічно аналізувати історичні процеси, події та факти з наукових позицій й їх тлумачення (ФК-19);

- знання основних тенденцій і пріоритетів політико-правового, економічного і культурного розвитку України (ФК-20).

Крім того, здобувач зможе самостійно давати стислу характеристику важливим, у тому числі для сучасності, історичним подіям, діячам, пам'яткам культури, розкривати їх значення та місце в історичному процесі та сьогоденні, розкривати на основі історичних фактів особливості історії різних регіонів України, їх специфіку та найхарактерніші риси, самостійно опрацьовувати історичні документи, наукову, науково-популярну і довідкову літературу, порівнювати, пояснювати, аналізувати, узагальнювати і критично оцінювати

історичні факти та діяльність осіб, спираючись на здобуті знання, на основі альтернативних поглядів на проблеми.

3. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Навчальна дисципліна вивчається на 1 курсі і, відповідно до структурно-логічної схеми освітньої програми, опанування дисципліни не потребує попереднього вивчення освітніх компонентів освітньої програми, але передбачає знання шкільного предмету «Історія України».

4. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньої програми «Соціальна робота», вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти основних програмних результатів навчання (ПРН):

Програмні результати навчання	Шифр ПРН
– здійснювати пошук, аналіз і синтез інформації з різних джерел для розв'язування завдань спеціальності, відтворювати факти (дати, події, принципи й закономірності суспільного розвитку), встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між подіями, явищами, аналізувати й оцінювати найважливіші досягнення етнічної, європейської та світової науки й культури, орієнтуватися в сучасному культурному просторі;	ПРН1.
– демонструвати толерантну поведінку, виявляти повагу до культурних, релігійних, етнічних відмінностей, розрізняти вплив стереотипів та упереджень;	ПРН22.
– розглядати суспільні явища в розвитку і конкретних історичних умовах, розуміти сутність та принципи розвитку суспільства в цілому, окремих соціальних інститутів, груп та індивідів.	ПРН27.

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті здобувачами освіти після опанування навчальної дисципліни:

Очікувані результати навчання з дисципліни	Шифр ПРН
– вміти вирішувати дослідницькі завдання з різних теоретико-методологічних позицій, порівнювати, пояснювати, аналізувати, узагальнювати і критично оцінювати історичні факти та діяльність осіб, спираючись на здобуті знання, на основі альтернативних поглядів на проблеми;	ПРН1.
– володіти конкретними історичними фактами з історії та культури України, в тому числі релевантними до соціальної площини функціонування суспільства;	ПРН22.
– розглядати суспільні явища в розвитку і конкретно-історичних реаліях; оцінювати події та діяльність людей в історичному процесі з позиції загальнолюдських цінностей. Визначати роль людського чинника в історії, давати різнобічну характеристику історичним особам, розкривати внутрішні мотиви їхніх дій/	ПРН27.

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни є: залік; письмове тестування; аналітичне есе; підготовка презентацій результатів виконаної індивідуальної роботи студента на обрану тему.

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форми поточного контролю: виступ на семінарських заняттях, письмове тестування.

Форма модульного контролю: письмова контрольна робота.

Форма підсумкового семестрового контролю: усний залік.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 1)

Поточне оцінювання та самостійна робота				Модульна контрольна робота	Сума
T1	T2	T3	T4	50	100
8	8+9	8	8+9		

T1, T2 ... – теми

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 2)

Поточне оцінювання та самостійна робота					Модульна контрольна робота	Сума
T5	T6	T7	T8	T9	50	100
6	6	6+10	6	6+10		

T1, T2 ... – теми

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 1		Модуль 2	
	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
Практичні (семінарські) заняття	4	32	5	30
Письмове тестування при тематичному оцінюванні	1	9	1	10
Презентація	1	9		
Есе			1	10
Модульна контрольна робота	1	50	1	50
Разом		100		100

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

Мінімальний поріг для допуску до модульної контрольної роботи становить 10 балів. Модульна контрольна робота складається з тестових завдань та запитання описово-аналітичного характеру.

Тестові завдання покликані оцінити знання з тематичної проблематики відповідного модулю, яка надавалася на лекціях і обговорювалася на семінарських заняттях. Залежно від орієнтування у тематичному матеріалі по

тестам, дане завдання модульної контрольної роботи максимально може бути оцінене у 30 балів.

Теоретичне запитання має на меті оцінити обізнаність здобувача з основними та важливими фактами історії та культури України, їх ролі в історичному розвитку держави, значенні для сьогодення. Залежно від послідовності викладу і орієнтуванні у матеріалі теоретичних питань, ця частина завдань модульної контрольної роботи максимально може бути оцінена у 20 балів.

Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю

Знання студентів оцінюється як з теоретичної, так і з практичної підготовки за такими критеріями:

оцінку «відмінно» (90-100 балів, А) заслуговує студент, який:

- всебічно і глибоко володіє навчально-програмовим матеріалом;
- вміє самостійно виконувати завдання, передбачені програмою, використовує набуті знання і вміння у нестандартних ситуаціях;
- засвоїв основну і ознайомлений з додатковою літературою, яка рекомендована програмою;
- засвоїв взаємозв'язок основних понять дисципліни та усвідомлює їх значення для професії, яку він набуває;
- вільно висловлює власні думки, самостійно оцінює різноманітні життєві явища і факти, виявляючи особистісну позицію;
- самостійно визначає окремі цілі власної навчальної діяльності, виявив творчі здібності і використовує їх при вивченні навчально-програмового матеріалу, проявив нахил до наукової роботи.

оцінку «добре» (82-89 балів, В) – заслуговує студент, який:

- повністю опанував і вільно (самостійно) володіє навчально-програмовим матеріалом, в тому числі застосовує його на практиці, має системні знання в достатньому обсязі відповідно до навчально-програмового матеріалу, аргументовано використовує їх у різних ситуаціях;
- має здатність до самостійного пошуку інформації, а також до аналізу, постановки і розв'язування
- проблем професійного спрямування;
- під час відповіді допустив деякі неточності, які самостійно виправив, добирає переконливі аргументи на підтвердження вивченого матеріалу;

оцінку «добре» (74-81 бал, С) заслуговує студент, який:

- в цілому навчальну програму засвоїв, але відповідає на екзамені з певною кількістю помилок;
- вміє порівнювати, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача, в цілому самостійно застосовувати на практиці, контролювати власну діяльність;
- опанував навчально-програмовий матеріал, успішно виконав завдання, передбачені програмою, засвоїв основну літературу, яка рекомендована програмою;

оцінку «задовільно» (64-73 бали, D) – заслуговує студент, який:

- знає основний навчально-програмовий матеріал в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії;
- виконує завдання непогано, але зі значною кількістю помилок;
- ознайомлений з основною літературою, яка рекомендована програмою;
- допускає на заняттях чи екзамені помилки при виконанні завдань, але під керівництвом викладача знаходить шляхи їх усунення.

оцінку «задовільно» (60-63 бали, E) – заслуговує студент, який:

- володіє основним навчально-програмовим матеріалом в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії, а виконання завдань задовольняє мінімальні критерії. Знання мають репродуктивний характер.

оцінка «незадовільно» (35-59 балів, FX) – виставляється студенту, який:

- виявив суттєві прогалини в знаннях основного програмового матеріалу, допустив принципові помилки у виконанні передбачених програмою завдань.

оцінка «незадовільно» (35 балів, F) – виставляється студенту заочної форми навчання, який:

- володіє навчальним матеріалом тільки на рівні елементарного розпізнавання і відтворення окремих фактів або не володіє зовсім;
- допускає грубі помилки при виконанні завдань, передбачених програмою;
- не може продовжувати навчання і не готовий до професійної діяльності після закінчення університету без повторного вивчення даної дисципліни.

При виставленні оцінки враховуються результати навчальної роботи студента протягом семестру.

6. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

6.1. Зміст навчальної дисципліни

Модуль 1. «Давня і середньовічна історія та культура України»

ТЕМА 1. Вступ. Первісно-общинний лад. Найдавніші цивілізації на території України.

1. Вступ. Джерела та література курсу.
2. Кам'яний вік на території України.
3. Мідно-бронзовий та залізний вік. Грецькі міста-держави.
4. Скіфи і сармати. Готи. Гуни.
5. Анти. Аварська навала. Ранні слов'яни.

ТЕМА 2. Київська Русь і Галицько-Волинська держава.

1. Утворення Київської держави. Перші князі.
2. Розквіт Київської Русі. Володимир Великий та Ярослав Мудрий.
3. Русь за синів та внуків Ярослава Мудрого. Володимир Мономах.
4. Розпад Київської Русі. Галицько-Волинське князівство.

ТЕМА 3. Українські землі в умовах іноземної колонізації (друга половина XIV – перша половина XV ст.).

1. Розподіл і захоплення українських земель Литвою, Польщею та іншими державами.
2. Боротьба за автономію та її ліквідація у складі Речі Посполитої.
3. Суспільно-політичний лад та економічний розвиток України наприкінці XVI - першій половині XVII ст.
4. Зародження і розвиток українського козацтва.
5. Селянсько-козацькі повстання кінця XVI — 20-30-х рр. XVII ст. Початки козацького державотворення.
6. Культура України у XVI — першій половині XVII ст.

ТЕМА 4. Українські землі у козацько-гетьманську добу.

1. Передумови, причини і початок (1648 р.) національної революції середини XVII ст. Б. Хмельницький.
2. Військово-політична ситуація в Україні 1649 – 1652 рр. Зборівський та Білоцерківський мирні договори.
3. Перехід під протекторат московського царя (1653 – 1657). Переяславська рада та союз із Трансільванією.
4. Україна у часи Руїни (1657 – 1676): соціально-політична боротьба і роль геополітичного фактора.
5. Ліквідація автономії України у ХУІІІ ст.

Модуль 2. «Модерна та новітня історія та культура України»

ТЕМА 5. Українські землі у складі Російської та Австрійської імперій (кін. ХУІІІ – у першій половині ХХ ст.)

1. Адміністративно-територіальний устрій та регіональний поділ. Чисельність та етнічний склад населення. Національне та соціальне становище українського народу.
2. Україна в російсько-турецьких війнах 1806-1812 рр. та 1828-1829 рр.
3. Російський визвольний та польський національно-визвольний рухи на українських землях в 20-30-х рр.
4. Декабристи і Україна.
5. Кирило-Мефодіївське товариство.
6. Повстання селян під проводом У.Кармелюка. «Київська Козаччина» - 1855 р.
7. Національно-культурний рух до поч. ХХ ст.

ТЕМА 6. Українські національно-визвольні змагання (1917-21 рр.).

1. Утворення і діяльність Центральної Ради
2. Боротьба за владу, початок громадянської війни (кінець 1917 р. – квітень 1918 р.)
3. Українська держава гетьмана Скоропадського
4. Директорія. Відновлення УНР
5. Західноукраїнська Народна Республіка і Закарпаття 1918—1919 рр.
6. Відновлення радянської влади в Україні. Денікінщина
7. Завершення української національно-демократичної революції, її наслідки та уроки.

ТЕМА 7. Українські землі у 20-30-ті рр. ХХ ст.

1. Нова економічна політика та її проведення в Україні.
2. Україна і утворення СРСР.

3. Українське відродження 20-30-х рр.
4. Політика форсованої індустріалізації, колективізації та їх наслідки.
5. Західноукраїнські землі між двома світовими війнами.

ТЕМА 8. Україна напередодні та в роки Другої світової війни.

1. Репресії 1930-х рр.
2. Пакт Ріббентропа-Молотова.
3. Включення західноукраїнських земель, Північної Буковини, Південної Бессарабії до складу УРСР. Радянізація західноукраїнських територій.
4. Радянсько-німецька війна. Початок війни. Причини катастрофи. Оборонні бої влітку-восени 1941 р. Відновлення української держави. Поразка радянських військ.
5. Окупаційний режим. План «Ост». Геноцид. Розгортання руху опору в Україні та його течії: радянське підпілля і партизанський рух; оунівське підпілля. Створення Української повстанської армії.
6. Перемога Червоної Армії під Сталінградом і початок вигнання окупантів з України. Курська битва. Завершення Другої світової війни.

ТЕМА 9. Україна в другій половині ХХ ст. – першій половині ХХІ ст.

1. Суспільно-політичне та культурне життя в Україні в другій половині 40-х — на початку 50-х рр.
2. Політика часткової десталінізації в Україні, її непослідовний характер.
3. Наростання кризових явищ у суспільно-економічному, політичному та культурному житті
4. Україна у добу «перебудови». Боротьба за незалежність
5. Розвиток культури в Україні в 50-80 ті рр. ХХ ст.
6. Незалежна Україна.

6.2. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Форма навчання: денна					
	Усього	у тому числі				
лекції		практичні (семінарські)	лабораторні	індивідуальна робота	самостійна робота	
Модуль 1						
Тема 1. Вступ. Первісно-общинний лад. Найдавніші цивілізації на території України.	11	2	2			7
Тема 2. Київська Русь і Галицько-Волинська держава.	11	2	2			7
Тема 3. Українські землі в умовах іноземної колонізації (друга половина ХІУ – перша половина ХУІ ст.).	11	2	2			7

Тема 4. Українські землі у козацько-гетьманську добу.	11	4	2			5
Модульна контрольна робота	2	2	0			0
Разом за модуль	46	12	8			26
Модуль 2						
Тема 5. Українські землі у складі Російської та Австрійської імперій (кін. ХУІІІ – у першій половині ХХ ст.)	8	2	2			4
Тема 6. Українські національно-визвольні змагання (1917-21 рр.).	8	2	2			4
Тема 7. Українські землі у 20-30-ті рр. ХХ ст.	8	2	2			4
Тема 8. Україна напередодні та в роки Другої світової війни.	8	2	2			4
Тема 9. Україна в другій половині ХХ ст. – першій половині ХХІ ст.	10	2	4			4
Модульна контрольна робота	2	2	0			0
Разом за модуль	44	12	12			20
Разом	90	24	20			46

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Форма навчання: заочна					
	Усього	у тому числі				
		лекції	практичні (семінарські)	лабораторні	індивідуальна робота	самостійна робота
Тема 1. Вступ. Первісно-общинний лад. Найдавніші цивілізації на території України.	11	0				11
Тема 2. Київська Русь і Галицько-Волинська держава.	11	2				9
Тема 3. Українські землі в умовах іноземної колонізації (друга половина ХІУ – перша половина ХУІ ст.).	11	0				11
Тема 4. Українські землі у козацько-гетьманську добу.	11	2				9
Тема 5. Українські землі у складі Російської та Австрійської імперій (кін. ХУІІІ – у першій половині ХХ ст.)	8	2				6
Тема 6. Українські національно-визвольні	8	2				6

змагання (1917-21 рр.).						
Тема 7. Українські землі у 20-30-ті рр. ХХ ст.	8	0				8
Тема 8. Україна напередодні та в роки Другої світової війни.	8	2				6
Тема 9. Україна в другій половині ХХ ст. – першій половині ХХІ ст.	10	2				8
Модульна контрольна робота	4	0				4
Разом за модуль	90	12				78
Разом за семестр	90	12				78

6.3. Теми практичних (семінарських, лабораторних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Тема 1. Найдавніші цивілізації на території України.	2	
2	Тема 2. Культура Київської Русі	2	
3	Тема 3. Регіональний розвиток на теренах українських земель	2	
4	Тема 4. Особливості урядування на території українських земель у козацько-гетьманську добу	2	
5	Тема 5. Політичні реформи у добу Російської та Австрійської імперій. Історія Закарпаття після Першої світової війни	2	
6	Тема 6. Українські національно-визвольні змагання (1917-21 рр.).	2	
7	Тема 7. УРСР у 20-30-х рр.	2	
8	Тема 8. Україна в Другій світовій війні. Радянська Україна після другої світової війни	2	
9	Тема 9. Україна суверенна і незалежна держава (1991-2009)	4	
Разом		20	

6.4. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Тема 1. Вступ. Первісно-общинний лад. Найдавніші цивілізації на території України.	7	11
2	Тема 2. Київська Русь і Галицько-Волинська держава.	7	9
3	Тема 3. Українські землі в умовах іноземної колонізації (друга половина ХІУ – перша половина ХУІ ст.).	7	11
4	Тема 4. Українські землі у козацько-гетьманську добу.	5	9

5	Тема 5. Українські землі у складі Російської та Австрійської імперій (кін. ХУІІІ – у першій половині ХХ ст.)	4	6
6	Тема 6. Українські національно-визвольні змагання (1917-21 рр.).	4	6
7	Тема 7. Українські землі у 20-30-ті рр. ХХ ст.	4	8
8	Тема 8. Україна напередодні та в роки Другої світової війни.	4	6
9	Тема 9. Україна в другій половині ХХ ст. – першій половині ХХІ ст.	4	8
	Модульна контрольна робота	0	4
	Разом	46	78

7. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

1. Історія українського козацтва [Текст]: Нариси: [у 2 т.] / Редкол.: В.А.Смолій (відп. ред.) та ін. К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2007. Т.2. 724 с.
2. Історія України: підручник (ВНЗ ІІ-ІV р.а.) / В.А.Качкан, В.М.Левандовський, О.Б.Величко та ін.; за ред. В.А.Качкана. 2-е вид., К.:2018.
3. Історія України: підручник для студентів неісторичних спеціальностей вищих навчальних закладів / [О.М.Бут, М.І.Бушин, Ю.І.Вовк та ін.]; за заг. ред. д.і.н., проф. М. І. Бушина, д.і.н., проф. О. І. Гуржія; М-во освіти і науки України, Черкас. держ. технол. ун-т. Черкаси: ЧДТУ, 2016. 644 с.
4. Гудзь В.В. Історія України [Текст]: підручник для студентів неісторичних спеціальностей вищих навчальних закладів. К: Слово, 2003. 616 с.
5. Історія та культура України: навчальний посібник / уклад. Дедурін Г. Г., Іванов С. Ю., Чорний І. В. Харків: ХНУВС, 2017. 108 с.
6. Історія та культура України: навчально-методичний посібник. (у схемах і таблицях) / за наук. ред. проф. В. С. Бліхара. Львів: ПП «Арал», 2018. 480 с.

Допоміжна література

1. Бабенко Р. Прикордонні землі Південно – Західної Русі і Золотої Орди (друга половина ХІІІ – перша половина ХІV ст.). Історія в школі. 2001. № 3. С.6 – 11.
2. Верстюк В.Ф. Симон Петлюра: політичний портрет (до 125-річчя від народження). УІЖ . 2004. № 3. С.112–127.
3. Кульчицький С.В., Мицик Ю.А., Власов В.С. Історія України: Довідник для абітурієнтів та школярів загальноосвітніх навчальних закладів. К.: Літера ЛТД, 2008.
4. Кульчицький С.В. Історичний висновок про діяльність ОУН – УПА. Сучасність. 2001. № 6. С.50–58.
5. Мицик Ю. Церковне життя України наприкінці ХVІІІ – початку ХХ ст. Історія в школах України. 2004. № 8. С.52 – 54.

6. Федака С.Д. Політична історія України – Русі доби трансформації імперії Рюриковичів (XII ст.). Ужгород, 2000. 340 с.
7. Фенич В. Українське питання напередодні та в роки Першої світової війни в планах воюючих держав. Україна на міжнародній арені у ХХ ст. Ужгород: Патент, 2000. С.15–31.
8. Шаповал Ю. Пакт Ріббентропа – Молотова та Західна Україна: нові документи і факти. Історія в школах України. 2000. № 2. С.15–21.
9. Яковенко Н. Нарис історії середньовічної та ранньомодерної України. К.: Критика, 2009. 584 с.

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет

1. <http://exlibris.org.ua/aranowicz/> (На сторінці представлено електронну версію книги відомої дослідниці українського козацтва Олени Апанович «Гетьмани України і кошові отамани Запорозької Січі». Мова сайту українська.) (дата звернення: 25.02.19)
2. <http://history.franko.lviv.ua/> (Книги в електронному виді : Наталія Яковенко «З найдавніших часів до кінця XVIII ст.».; Ярослав Грицак «Формування модерної української нації XIX-XX ст.») (дата звернення: 23.04.20)
3. <http://litorys.org.ua/> (На сайті представлено проект електронної бібліотеки давньої української літератури. Бібліотека є добіркою електронних книг і текстів, об'єднаних єдиною тематикою. Мова сайту українська.) (дата звернення: 25.03.20)
4. <http://www.history.org.ua> (сайт інституту історії України НАН України, на якому є багато різних монографій і підручників з історії України, які можливо завантажити) (дата звернення: 25.12.19)
5. <http://litorys.org.ua/cultur/cult.htm> (Українська культура. Лекції за редакцією Дмитра Антоновича) (дата звернення: 25.02.20)
6. Довідник з історії України. В 3 т. / Нариси історії України. URL: <http://history.franko.lviv.ua/>. (дата звернення: 25.02.20)
7. Документи з історії, етногенетики, антропології, археології України. Історична веб-хрестоматія UKRAÏNARUS. URL: http://geocities.com/ua_ukraine/ukrainerus.html. (дата звернення: 25.02.20)
8. Документи. Україна. URL: <http://www.vostlit.info/Texts/Dokumenty/ukraine.htm>. (дата звернення: 25.02.20)
9. Збірники документів і монографії / Центральний державний архів громадських об'єднань України. URL: <http://www.cdago.gov.ua/publics/zbirniku>. (дата звернення: 25.02.20)
10. Український історичний журнал / Інститут історії України НАН України. URL: <http://www.history.org.ua/?litera&askAbout=journal>. (дата звернення: 25.02.20)